

حل دو کشوری

ت‌های بزرگ غربی به صلح منجر می شود؟

را گرفته و الان باید برای ۲۲درصد اراضی باقیمانده بجنگند. ناتان براون استاد علوم سیاسی دانشگاه جورج واشنگتن می گوید: «پذیرش تقسیم‌بندی اراضی بسیار بسیار سخت بود.» اما به گفته براون تا سال‌های ۱۹۷۰ بر خی به این باور رسیدند که دیگر نمی‌توانند فلسطین تاریخی را پس بگیرند و می‌توانند در بخشی از فلسطین آزادشده ساخت وساز کنند.

چرخش رسمی در سال ۱۹۸۸ رخ داد که سازمان آزادی‌بخش فلسطین به گروه اصلی از نمایندگان فلسطینی‌ها تبدیل شد و یاسر عرفات، رئیس این گروه استقلال فلسطین را اعلام کرد. با اینکه این بیانیه بیشتر سمبلیک بود اما اهمیت آن از این نظر بود که عرفات نشان داد که اصول تقسیم‌بندی و موجودیت اسرائیل را که مسیر را برای پیمان‌نامه‌های اسلو باز کرد، پذیرفته است. این توافقنامه‌ها آغاز روند صلحی دیده می‌شدند که منجر به مذاکرات مخفیانه در پایتخت نروژ شد و در نهایت رهبران اسرائیلی و فلسطینی پس از دهه‌ها مبارزه در حیاط کاخ سفید دست دادند و تعهد خود به هم‌زیستی صلح‌آمیز را اعلام کردند.

▼ جزئیات توافق اسلو چه بود؟

در اولین توافق در سال ۱۹۹۲ اسرائیل و فلسطین یکدیگر را به رسمیت شناختند که اتفاق بزرگی بود. بر اثر این توافق جدول زمانی‌ای برای اسرائیل تعیین شد تا از بخش‌هایی از اراضی اشغالی خارج شود و فلسطینی‌ها خودمختاری بیشتری به‌دست آورند. پس از معاهده اسلو تشکیلات خودگردان فلسطین تأسیس شد. با توجه به اینکه قدرت این سازمان از همان زمان تا امروز همچنان محدود مانده، بیشتر شبیه یک شورای محلی به‌نظر می‌رسد تا یک دولت. در توافق دوم اسلو، کرانه باختری به سه منطقه اجرایی تبدیل شد این سازمان فقط در بخش‌هایی از اراضی فلسطین عمل می‌کرد. روند صلح تماماً اینگونه نبود که اسرائیل ۷۸درصد از اراضی را قبول کند و بگذارد فلسطینی‌ها در ۲۲درصد از اراضی باقی‌مانده آزادانه زندگی کنند. بلکه بیشتر به این برمی‌گشت که اسرائیل ۷۸درصد را برای خود برداشت و بر سر ۲۲درصد باقی‌مانده مذاکره کرد. توافقنامه‌های اسلو قراردادهای موقتی بودند که قرار بود ۵ سال طول بکشند و در آن زمان دو طرف قرار بود بر سر مسائل حساس مثل تقسیم بیت‌المقدس که برای هر دو طرف اهمیت مذهبی داشت و هر دو آن را پایتخت خود می‌دانستند، موضوع پناهنجویان فلسطینی و اینکه آیا حق بازگشت به خانه‌های خود را پیدامی‌کنند یا نه، ترتیبات امنیتی و مرزها مذاکره کنند. توافقنامه‌های اسلو به‌نظر می‌رسید که به‌سمت راه‌حل دوکشوری به پیش می‌برند اما در عمل این اتفاق نیفتاد. به گفته ویلیام برنز، راه‌حل دوکشوری به نام «گفت‌وگوهای پشت پرده»، توافقنامه‌های اسلو به‌نجوی نوشته شدند که از ذکر هر موضوعی درباره فلسطین پرهیز می‌کردند اما دو طرف همچنان با یکدیگر صحبت می‌کردند و دیپلماسی در جریان بود و خیلی‌ها نسبت به آن خوش‌بین بودند. کنفرانس‌هایی برای صلح در سطح سیاستمداران، روزنامه‌نگاران، هنرمندان برگزار شد اما در هر دو طرف مخالفت‌هایی با فرآیند صلح وجود داشت. در اسرائیل اعتراضات بزرگی برپا شد. در سال ۱۹۹۵، یکی از ملی‌گرایان یهودی اسحاق رابین نخست‌وزیر وقت را ترور کرد بنابراین یکی از اولین معماران اولیه اسلو خیلی زود حذف شد. در طرف فلسطینی هم دلایل بسیاری برای اعتراض وجود داشت. بسیاری از فلسطینی‌ها بر این باور بودند که فلسطین به فلسطینی‌ها تعلق دارد و اسرائیل در سال ۱۹۴۸ آن را گرفته و هیچ شانس‌ی برای مصالحه باقی نگذاشته است؛ این همان دیدگاه برخی از نیروهای مسلح از جمله حماس و جنبش جهاد اسلامی فلسطینی بود که حملاتی را در اسرائیل انجام دادند. اسرائیل هیچ‌وقت به وعده خود برای خروج کامل از اراضی فلسطینی عمل

رامی خوری از دانشگاه آمریکایی بیروت می‌گوید، در آن زمان به رهبران معتبر و مشروع نیاز بود که وجود نداشتند. نیاز به میانجی‌گری خارجی بود که وجود نداشت. نیاز به افکار عمومی منسجم در منطقه برای حمایت از طرفین مذاکره بود که وجود نداشت. اما آمریکا که نقش میانجی‌گری را به عهده داشت به‌عنوان نزدیکترین متحد اسرائیل در جایگاه بحث‌برانگیزی قرار گرفته بود. واضح بود که اسرائیل از نظر سیاسی، اقتصادی، دیپلماتیک و بین‌المللی کاملاً به آمریکا وابسته است. آمریکایی‌ها هیچ‌وقت از هیچ ابزاری برای اعمال فشار بر اسرائیل استفاده نکردند فقط گهگاهی اقدامات اسرائیل را محکوم کردند.

سپس می‌رسیم به هفتم اکتبر ۲۰۲۳. به ادعای مقامات اسرائیل حدود ۱۰۰۰ نفر در حمله حماس به اسرائیل کشته شدند. اسرائیل وعده حذف حماس را داد. حالا پس از ۲۱ ماه درگیری دوباره راه‌حل دوکشوری مطرح شده است؛ باز هم به عنوان تنها گزینه برای صلح پایدار از سوی تعدادی از رهبران جهان. آنتونی بلینکن، وزیر خارجه دولت بایدن اعلام کرد که آمریکا بهترین راه را راه‌حل دوکشوری می‌داند. ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهور روسیه گفت که باید تصمیمات سازمان ملل مبنی بر ایجاد کشور فلسطین اجرایی شود. مانو رو ویرا، وزیر خارجه برزیل اعلام کرد که بر سر راه‌حل دوکشوری اتفاق نظر وجود دارد. دوکشوری همچنان راه‌حلی است که سازمان آزادی‌بخش به عنوان اهداف خود یاد می‌کند. اما موضع حماس کاملاً مشخص نبود. در سال ۲۰۱۷ حماس سندی را مبنی بر پذیرش تشکیل کشور فلسطین در امتداد مرزهای ۱۹۶۷ ارائه کرد. برخی آن را اینگونه تعبیر کردند که حماس راه را برای دیپلماسی باز گذاشته در حالی‌که هیچ‌وقت اسرائیل را به رسمیت نشناخته است و هنوز بر حق خود مبنی بر استفاده از خشونت علیه اشغالگران اصرار دارد. از سوی دیگر تانیا‌هو به‌طور مرتب ایده دوکشوری را رد کرده است. تزئیی هوتوولی؛ سفیر اسرائیل در بریتانیا اعلام کرد: «زمان آن رسیده که جهان درک کند پارادایم اسلو در هفتم اکتبر شکست خورد و باید نسخه جدیدی ایجاد شود.» هوتوولی گفت که در این ساختار جدید مسئله این است که کدام دسته از فلسطینی‌ها طرف مذاکره قرار می‌گیرند. تمام این‌ها نشان می‌دهد که راه‌حل دوکشوری ایده‌ای است که عملی‌کردنش بسیار دشوار است مگر آنکه تداخل منافع و عزم سیاسی وجود داشته باشد که احتمال آن هم بسیار کم است. در عین حال این اتهام نیز وجود دارد که تمام حرف‌هایی که از راه‌حل دوکشوری زده می‌شود در واقع خود بخشی از مشکل است. در واقع از این عبارت برای پنهان کردن حقیقت و برای آرام کردن خشم فلسطینی‌ها استفاده می‌شود. برخی می‌گویند پذیرش این باور را حجت است که بالاخره راه‌حلی وجود دارد که روزی به کار گرفته می‌شود. برخی دیگر معتقدند که باید تغییر بزرگتری به سمت ذهنیتی واقع‌بینانه‌تر ایجاد شود. حالا اسرائیلی وجود دارد که کنترل تام بر زندگی تمام فلسطینی‌ها را در اختیار دارد و سیستمی از تبعیض را به‌کار می‌گیرد که سازمان‌های حقوق بشری آن را آپارتاید توصیف می‌کنند. برخی استدلال می‌کنند که باید یک کشور وجود داشته باشد و به جای تقسیم اراضی، تمرکز بر حکومت‌داری آن باشد و حقوق برابر همه فارغ از مذهب یا قومیت تضمین شود. اما چگونه می‌توان رژیم‌ی ایجاد کرد که در آن دموکراسی جایگزین سیستم آپارتاید شود؟ این ایده‌ای است که اجرا شدنش بیشتر شبیه معجزه است تا واقعیت.

▼ ایده دشوار دوکشوری

سپس تحولات سیاسی در هر دو طرف مسیر متفاوتی به خود گرفتند. در طرف اسرائیل، چرخش بزرگی به سمت راست‌گرایان پیدا شد و تعداد بسیار کمی از سیاستمداران از راه‌حل دوکشوری حمایت می‌کردند. ایدئولوژی ملی‌گرایانه که زمانی افراطی به‌نظر می‌رسید حالا به بخشی از جریان اصلی تبدیل شده بود. شهرک‌نشینانی که خواستار الحاق کامل تمام اراضی فلسطینی بودند، به ریاست وزارتخانه‌ها راه پیدا کردند. تانیا‌هو در سخنرانی خود در سازمان ملل نقشه‌ای از اسرائیل را به‌دست گرفت که تمام اراضی فلسطینی‌ها را اشغال کرده بود.

در سمت فلسطینی‌ها چالش بیشتر این بود که چه کسی خواسته‌های مردم فلسطین را مطرح می‌کند، چون از یک طرف سازمان آزادی‌بخش فلسطین بود که فلسطین را در جامعه بین‌المللی نمایندگی می‌کرد. عرفات که رئیس آن بود در سال ۲۰۰۴ بر اثر مسمومیتی مشکوک جان باخت و محمود عباس جانشین او شد. اما سازمان آزادی‌بخش دیگر در غزه عمل نمی‌کرد و در سال ۲۰۰۶، حماس کنترل این باریکه را به‌دست گرفت. بنابراین رهبری فلسطین تا همین‌جا به دو بخش تقسیم شده بود. سپس سوال‌هایی درباره مشروعیت این گروه‌ها به وجود آمد. از سال ۲۰۰۶ به بعد هیچ انتخاباتی برگزار نشد. محمود عباس محبوبیت چندانی نداشت و سازمان آزادی‌بخش متهم به فساد و همکاری نزدیک با مقامات اسرائیلی بود. از سوی دیگر نظرسنجی‌ها نشان می‌دادند اسماعیل هنیه، رهبر حماس محبوبیت بیشتری نسبت به محمود عباس دارد اما چندین کشور حماس را در فهرست سازمان‌های تروریستی قرار داده بودند و از پذیرش حماس به‌عنوان نماینده فلسطینی‌ها امتناع می‌کردند. آخرین باری که مذاکرات مستقیمی درباره راه‌حل دوکشوری برگزار شد به سال ۲۰۱۴، در دوران دولت باراک اوباما برمی‌گردد.

سیاستمداران

تمامی غزه یهودی باشد

یک وزیر اسرائیلی که پیشتر خواهان انداختن بمب هسته‌ای بر روی غزه شده بود، در اظهاراتی جنجالی اعلام کرد که آزادی اسیران اسرائیلی در غزه، اولویت نخست این رژیم نیست و به پرونده آنها فقط باید بعد از پایان جنگ و «یکسره کردن کار حماس» رسیدگی شود. «عمیحای الیاهو»، وزیر میراث اسرائیل اعلام کرد: «اموریت این نیست که اسیران در وهله اول قرار داشته باشند، آنها اسیران جنگی هستند و جزو رپوده‌شدگان نیستند. فقط پس از پایان جنگ و یکسره کردن کار حماس، باید به پرونده آنها رسیدگی شود.» وی افزود: «کابینه تردید دارد یک بار در مورد کمک‌ها و بار دیگر در مورد حملات هوایی و یک بار دیگر در مورد حمله زمینی صحبت می‌کند. کابینه فاقد یک استراتژی شفاف است.» الیاهو تصریح کرد: «من خواهان ایجاد شهرک‌های یهودی‌نشین در غزه که اطرافش دیوار باشد، نیستم؛ بلکه خواهان ایجاد یک شهر بزرگ هستم. باید تمامی غزه، یهودی باشد.»

مذاکرات بی‌معنا است

«محمود مرداوی» یکی از رهبران جنبش حماس اعلام کرد: «تا زمانی که سیاست گرسنگی دادن و کشتار جمعی علیه مردم ما ادامه دارد، مذاکره معنا ندارد.» وی گفت: «ادامه این جنایات انسانی هر پایه و اساس منطقی برای مذاکره را از بین می‌برد و بی‌احترامی به تمام تلاش‌هایی است که در طول روز مذاکرات قبلی انجام شده است.» مرداوی تصریح کرد: «توافق یک بخش واحد است که قابل تقسیم نیست و براساس محاسبات یک طرف، اداره نمی‌شود.» پیشتر سایت عبری والا گزارش داد که شورای وزارتی کوچک رژیم اسرائیل در نشست خود تصمیم گرفت به میانجی‌گران «آخرین فرصت» را برای دستیابی به توافق تبادل بدهد؛ در غیر این صورت تل‌آویو الحاق مناطقی از نوار غزه به اراضی اشغالی را آغاز خواهد کرد. در بحبوحه شکست توافق تبادل اسیران میان رژیم صهیونیستی و حماس و تشدید فشارهای بین‌المللی، یک شبکه عبری گزارش داد که وزارت جنگ رژیم صهیونیستی در حال بررسی اعمال محاصره فراگیر بر مناطق پرازدحام در غزه است که شامل منع ورود غذا، آب و کمک‌های انسانی می‌شود.

ادامه از صفحه اول

این بیانیه همچنین حملات اسرائیل به غیرنظامیان و زیرساخت‌های غیرنظامی در غزه و «محاصره و گرسنگی را که منجر به وحشتناک‌ترین بحران حفاظتی و فاجعه بشردوستانه» شده را هم محکوم می‌کند. به گزارش وزارت بهداشت غزه، حملات اسرائیل به غزه منجر به کشته شدن ۶۰هزار فلسطینی شده است. در این بیانیه آمده که در چارچوب پایان دادن به جنگ غزه، حماس باید حاکمیت خود در غزه را پایان و «سلاح‌های خود را به تشکیلات خودگردان تحویل دهد.» این بیانیه استقرار «یک هیئت موقت بین‌المللی» تحت نظارت سازمان ملل برای محافظت از غیرنظامیان فلسطینی، حمایت از انتقال کنترل امنیت به تشکیلات خودگردان و تضمین‌های امنیتی برای فلسطینی‌ها و اسرائیلی‌ها از جمله نظارت بر آتش‌بس و توافق صلح آینده را دنبال کند. ترکیه، فرانسه، عربستان سعودی، برزیل، کانادا، مصر، اندونزی، ایرلند، ایتالیا، ژاپن، اردن، مکزیک، نروژ، قطر، سنگال، اسپانیا، بریتانیا و اتحادیه اروپا از این بیانیه حمایت کردند. آمریکا و اسرائیل از ابتدا از شرکت در این نشست خودداری و انتقادات تندی را نسبت به آن ابراز کردند. پس از پاریس، ۲۰۰ عضو از کابینه دولت بریتانیا از راه‌حل دوکشوری حمایت کردند و در نهایت کی‌یراستارمر نخست‌وزیر بریتانیا اعلام کرد که در صورت عدم پذیرش آتش‌بس از سوی اسرائیل و فرآیند درازمدت صلح، بریتانیا نیز فلسطین را به رسمیت خواهد شناخت.